

Crikvenica - Ad turre, prošlogodišnja terenska istraživanja 2011. godine, projekt eksperimentalne arheologije i novi nalazi distribucije crikveničkih keramičarskih proizvoda

Lipovac Vrkljan, Goranka; Konestra, Ana

Source / Izvornik: **Annales Instituti Archaeologici, 2012, VIII, 98 - 102**

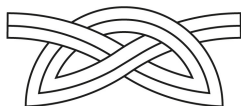
Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:291:640586>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported](#)/[Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

INSTITUT ZA
ARHEOLOGIJU

Repository / Repozitorij:

[RIARH - Repository of the Institute of archaeology](#)

Annales

Instituti

Archaeologici

VIII - 2012

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Adress of the editor's office

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
Fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Željko Tomičić

Izvršni urednik/Desk editor

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Tehnički urednik/Technical editor

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Minichreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Prijevod na engleski/English translation

Suzana Čule

Lektura/Language editor

Renata Draženović (hrvatski jezik/Croatian)
Suzana Čule (engleski jezik/English)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

Tisak/Printed by

ZRINSKI d. d., Čakovec

Naklada/Circulation

600 primjeraka/ Copies

©Institut of archaeology, Zagreb 2012.

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9** **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Sotin, probna arheološka istraživanja 2011. godine
- 14** **Marko Dizdar**
Terenski pregled i probna iskopavanja na izgradnji obilaznice Vinkovci zapad – Mirkovci
- 18** **Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2011.
- 23** **Tatjana Tkalčec**
Arheološka istraživanja nalazišta Crkvari - crkva sv. Lovre 2011. godine
- 29** **Daria Ložnjak Dizdar**
Hrvoje Potrebica
Marko Dizdar
Probna istraživanja kasnobrončanodobnog groblja Migalovci – Vivodine
- 33** **Marko Dizdar**
Hrvoje Potrebica
Probna istraživanja u Malom Bilaču 2011. godine
- 37** **Saša Kovačević**
Nova Bukovica Sjenjak 2011.
- 41** **Marko Dizdar**
Hrvoje Potrebica
Pokusna istraživanja visinskog prapovijesnog naselja na Plišu kod Velike
- 46** **Marko Dizdar**
Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2011. godini
- 52** **Siniša Krznar**
Torčec – Cirkvišće, arheološko istraživanje 2011. godine
- 58** **Juraj Belaj**
Filomena Sirovica
Arheološka istraživanja crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Gori od 2008. do 2011. godine
- 63** **Daria Ložnjak Dizdar**
Zaštitna istraživanja nalazišta AN 5 Poljana Križevačka 2 na trasi autoceste A12 Sv. Helena – GP Gola

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9** **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Sotin, trial archaeological excavations 2011
- 14** **Marko Dizdar**
Field survey and trial excavations on the area of the construction of the Vinkovci zapad - Mirkovci bypass
- 18** **Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod, Galovo, Archaeological Research 2011
- 23** **Tatjana Tkalčec**
Archaeological research of the site Crkvari - St. Lawrence Church in 2011
- 29** **Daria Ložnjak Dizdar**
Hrvoje Potrebica
Marko Dizdar
Trial excavations of the Late Bronze Age cemetery Migalovci – Vivodine
- 33** **Marko Dizdar**
Hrvoje Potrebica
Trial excavations in Mali Bilač 2011
- 37** **Saša Kovačević**
Nova Bukovica Sjenjak 2011
- 41** **Marko Dizdar**
Hrvoje Potrebica
Trial Excavation of prehistoric hilltop settlement on Pliš near Velika
- 46** **Marko Dizdar**
The results of the research of the La Tène culture cemetery Zvonimirovo – Veliko Polje in 2011
- 52** **Siniša Krznar**
Torčec – Cirkvišće, archaeological research 2011
- 58** **Juraj Belaj**
Filomena Sirovica
Archaeological excavations of the church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Gora during the period from 2008 until 2011
- 63** **Daria Ložnjak Dizdar**
Rescue excavations of the site AN 5 Poljana Križevačka 2 on the route of the highway A12 St. Helena – GP Gola

<p>69 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić
Filomena Sirovica</p> <p>Rezultati četvrte sezone arheoloških iskopavanja na lokalitetu Kalnik-Igrišće</p>	<p>69 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić
Filomena Sirovica</p> <p><i>The results of the fourth season of archaeological research at Kalnik-Igrišće site</i></p>
<p>74 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p>Hvar, otok Sv. Klement, uvala Soline, arheološka istraživanja 2011.</p>	<p>74 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p><i>Hvar, Island of Sv. Klement, Soline Bay, Archaeological Excavations 2011</i></p>
<p>79 Kornelija Minichreiter
Zorko Marković</p> <p>Donji Vukojevac, sjever – zaštitna arheološka istraživanja na trasi autoceste Zagreb – Sisak</p>	<p>79 Kornelija Minichreiter
Zorko Marković</p> <p><i>Donji Vukojevac, north - rescue archaeological excavations on the Zagreb - Sisak highway</i></p>
<p>85 Marko Dizdar
Asja Tonc</p> <p>Zaštitna istraživanja nalazišta AN 6 Gornji Vukojevac na trasi auto-ceste Zagreb – Sisak u 2011. godini</p>	<p>85 Marko Dizdar
Asja Tonc</p> <p><i>Rescue excavations of AN 6 Gornji Vukojevac site on the Zagreb – Sisak highway route during 2011</i></p>
<p>90 Juraj Belaj
Filomena Sirovica</p> <p>Arheološka istraživanja na lokalitetu Stari grad u Ivanju 2011.</p>	<p>90 Juraj Belaj
Filomena Sirovica</p> <p><i>Archaeological excavations at the Stari Grad site, Ivanec, 2011</i></p>
95 Tatjana Tkalčec Konzervatorski radovi na burgu Vrbovcu u Klenovcu Humskom 2011. godine	95 Tatjana Tkalčec <i>Conservation works on the Vrbovec castle, Klenovec Humski in 2011</i>
<p>98 Goranka Lipovac Vrkljan
Ana Konestra</p> <p>Crikvenica – <i>Ad turres</i>, prošlogodišnja terenska istraživanja 2011. godine, projekt eksperimentalne arheologije i novi nalazi distribucije crikveničkih keramičarskih proizvoda</p>	<p>98 Goranka Lipovac Vrkljan
Ana Konestra</p> <p><i>Crikvenica - Ad turres, 2011 field research, experimental archaeology project and a new evidence of the distribution of ceramic products from Crikvenica</i></p>
<p>103 Bartul Šiljeg
Vladimir Kovačić
Ana Konestra</p> <p>Arheološko-konzervatorska istraživanja lokaliteta Stancija Blek kod Tara u 2011. g.</p>	<p>103 Bartul Šiljeg
Vladimir Kovačić
Ana Konestra</p> <p><i>Archaeological and conservation research of the Stancija Blek site near Tar in 2011</i></p>

Terenski pregledi

108 **Zorko Marković**
Mirjana Paušak

Terenski pregled arheoloških lokaliteta u Valpovštini 2011.

111 **Zorko Marković**
Danimirka Podunavac
Jasna Jurković

Rezultati rekognosciranja arheoloških terena oko Našica 2011. godine

115 **Tatjana Tkalčec**

Rekognosciranje srednjovjekovnih gradišta na području bilogorskog kraja i Zapadne Slavonije 2011. g.

129 **Hrvoje Kalafatić**

Terenski pregled na prostoru izgradnje vodocrpilišta "OSEKOVO"

133 **Hrvoje Kalafatić**

Terenski pregled na trasi izgradnje sjeverne zaobilaznice mjesta Prelog u Međimurju

137 **Asja Tonc**

Terenski pregled područja izgradnje nove obilaznice grada Zagreba

Field Surveys

108 **Zorko Marković**
Mirjana Paušak

Archaeological Field Survey of sites in the Valpovo Area in 2011

111 **Zorko Marković**
Danimirka Podunavac
Jasna Jurković

Results of Archaeological Field Survey of the Našice Area in 2011

115 **Tatjana Tkalčec**

Field survey of the mediaeval earthen fortifications in Bilogora region and the Western Slavonia during 2011

129 **Hrvoje Kalafatić**

Field survey of the Osekovo water wells construction area

133 **Hrvoje Kalafatić**

Field Survey on the route of the construction of the northern bypass of Prelog in Međimurje

137 **Asja Tonc**

Field survey of the area of the construction of the new Zagreb bypass

Eksperimentalna arheologija

145 Andreja Kudelić

Eksperimentalno testiranje prapovijesne arheološke tvorevine i rezultati pečenja keramike na otvorenoj vatri

**149 Goranka Lipovac Vrkljan
Bartul Šiljeg
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra**

Eksperimentalna arheologija - gradnja replike rimske keramičarske peći u Crikvenici

155 Ivana Ožanić Roguljić

Povijesno - arheološke manifestacije (Rimska noć u Naroni, Dani Dioklecijana)

Experimental archaeology

145 Andreja Kudelić

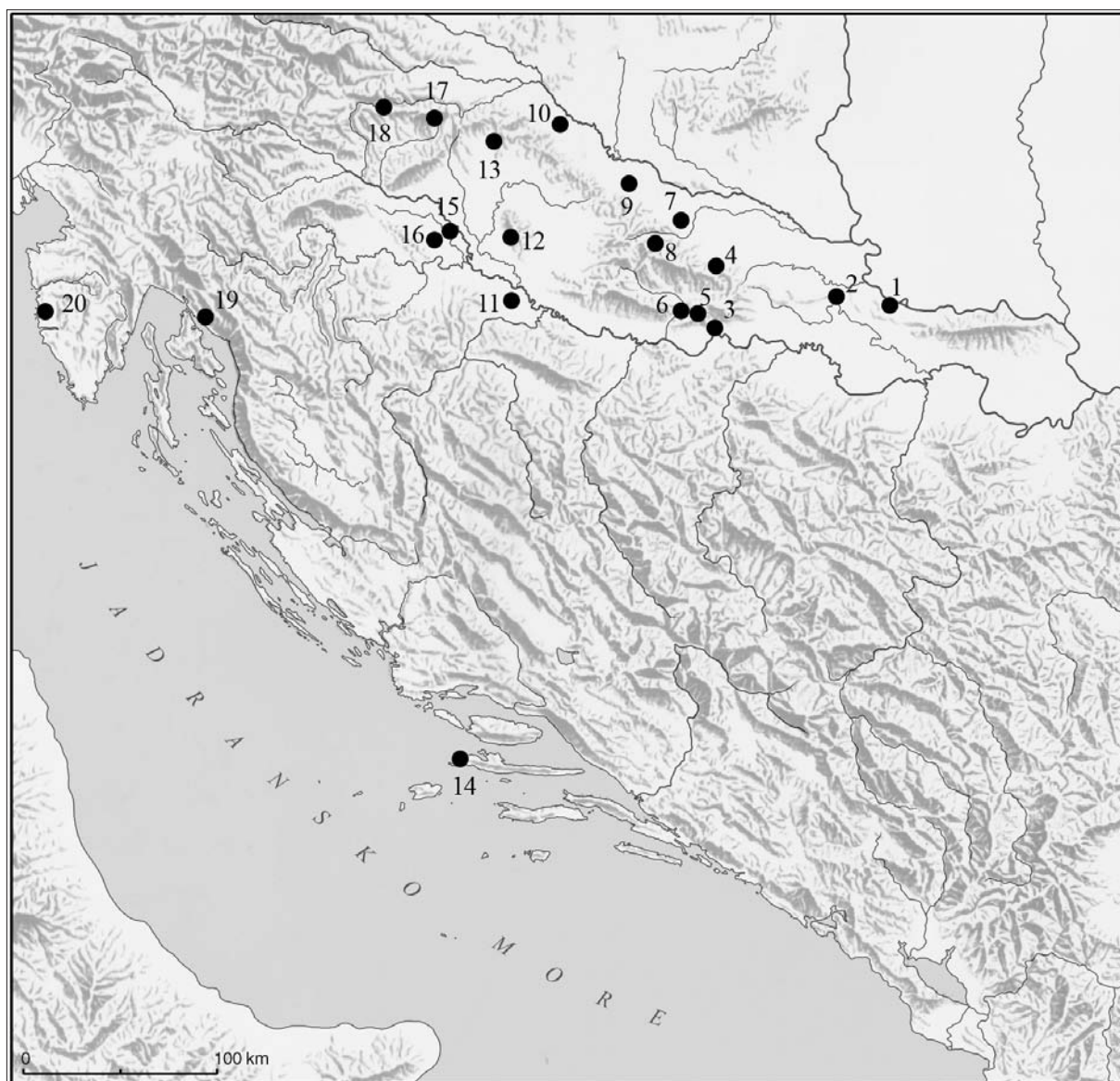
Experimental testing of prehistoric archaeological features and the results of firing pottery on an open fire

**149 Goranka Lipovac Vrkljan
Bartul Šiljeg
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra**

Experimental Archaeology - a replica of a Roman pottery kiln

155 Ivana Ožanić Roguljić

Historical - archaeological manifestations (Roman night in Naroni, Diocletian Days)

1. Sotin
2. Vinkovci zapad – Mirkovci
3. Slavonski Brod Galovo
4. Crkvari
5. Migalovci-Vivodine
6. Mali Bilač
7. Nova Bukovica Sjenjak
8. Pliš kod Velike
9. Zvonimirovo – Veliko polje
10. Torčec-Crikvišće
11. Gora
12. AN 5 Poljana Križevačka
13. Kalnik-Igrišće
14. Sv. Klement – Soline
15. Donji Vukojevac
16. AN 6 Gornji Vukojevac
17. Ivanec Stari Grad
18. Klenovec Humski-Plemićki grad Vrbovec
19. Crikvenica – Igralište
20. Stancija Blek-Tar

Crikvenica – *Ad turres*, prošlogodišnja terenska istraživanja 2011. godine, projekt eksperimentalne arheologije i novi nalazi distribucije crikveničkih keramičarskih proizvoda

Crikvenica - *Ad turres*, 2011 field research, experimental archaeology project and a new evidence of the distribution of ceramic products from Crikvenica

Goranka Lipovac Vrkljan
Ana Konestra

Primljeno/Received: 12.03.2012.
Prihvaćeno/Accepted: 13.03.2012.

Nastavkom sustavnih arheoloških istraživanja na lokalitetu „Igralište“ u Crikvenici 2011. godine obuhvaćen je sjeverozapadni dio dosad otkopanog lokaliteta, na kojem su se radovi koncentrirali na dvije zone. Na zapadnom dijelu su tako ustanovljene nove zidne i podne strukture, a na istočnom je ustanovljeno širenje radioničkog kompleksa sjeverno od dosad istraženog područja. Ovu pretpostavku su također potkrijepili nalazi iz dvaju probnih iskopa koji su učinjeni na sjevernom dijelu pomoćnog nogometnog igrališta. Ovogodišnja istraživanja obuhvatila su i obradu nalaza s ranijih istraživanja, projekt eksperimentalne arheologije, odnosno, gradnju replike rimske keramičarske peći te istraživanje distribucije crikveničkih keramičarskih proizvoda na temelju nalaza s kvarnerskih i sjevernodalmatinskih lokaliteta.

Ključne riječi: Crikvenica, rimska keramičarska radionica, eksperimentalna arheologija, keramičarska peć, crikvenička amfora

Key words: Crikvenica, Roman ceramic workshop, experimental archaeology, ceramic kiln, amphora from Crikvenica

Uvod

U razdoblju od 2006. do 2011. godine Institut za arheologiju, u sklopu projekta „*Sjeverno Hrvatsko primorje u kontekstu antičkog obrambenog sustava*“ voditeljice dr. sc. Goranke Lipovac Vrkljan, obavlja sustavna istraživanja kompleksa antičke keramičarske radionice na lokalitetu „Crikvenica-Igralište“¹, ustanovljenog 2004. godine, a čiji su rezultati u više navrata objavljeni (Lipovac Vrkljan 2005; 2007; 2011; Lipovac Vrkljan, Šiljeg 2008; 2009; 2010). Dosadašnjim istraživanjima obuhvaćeno je područje od 1880 m², od kojeg su 2/3 podrobnije istražene te se 2011. godine odlučilo definirati sjeverozapadni dio gdje su proteklih godina naznačene tek najmlađe faze. Uz nastavak sustavnih istraživanja, obavljena su i dva probna sondiranja na području sjeverno od zone dosadašnjih istraživanja, koja su pokazala postojanje arheoloških ostataka i na tom području.

Kao i proteklih godina, usporedno s radovima na terenu u čuvaonici se radilo na primarnoj i dodatnoj obradi nalaza. Također, kao treći dio ovogodišnjih istraživanja, pregledan je materijal s drugih lokaliteta Primorsko-goranske županije i šire, ali

i predmeta unutar muzejskih i privatnih zbirki s tog područja u cilju određivanja distribucije proizvoda crikveničkog keramičarskog središta. Tijekom istraživanja, a u suradnji s Muzejom grada Crikvenice, dovršen je i projekt eksperimentalne arheologije (gradnja i probna paljenja replike keramičarske peći i pečenje predmeta) (sl. 4) te je organiziran međunarodni znanstveni kolokvij „*Rimske keramičarske i staklarske radionice. Proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru. Tema: eksperimentalna arheologija*“ koji je održan u Crikvenici 28. i 29. listopada.

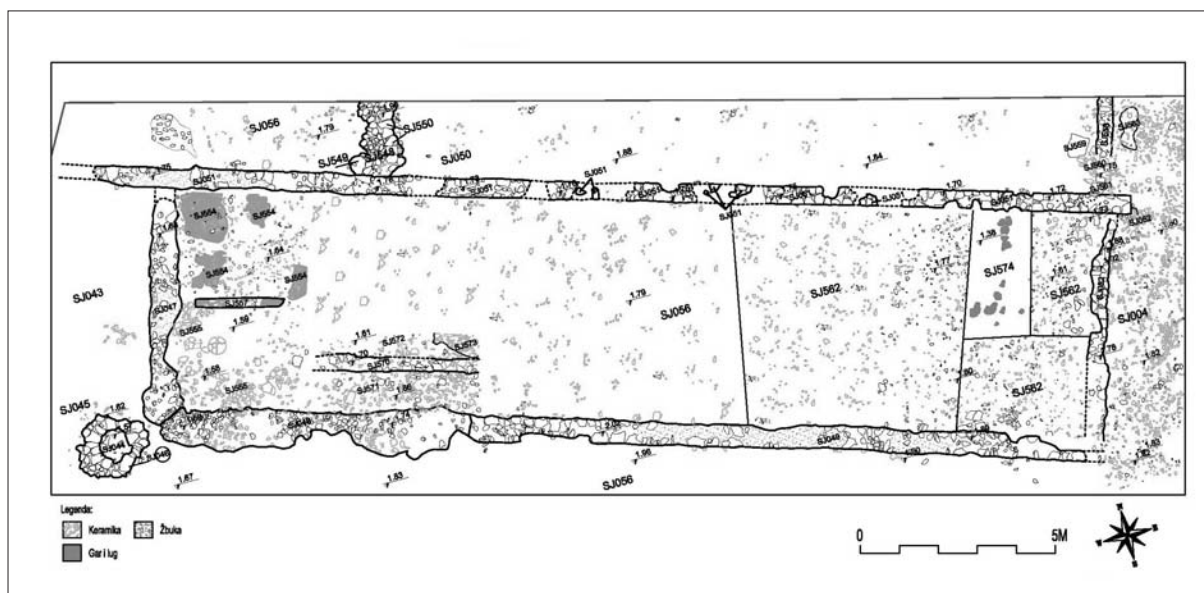
Prošlogodišnja terenska istraživanja trajala su od 27. lipnja do 6. kolovoza 2011. godine, a vodila ih je dr. sc. Goranka Lipovac Vrkljan s Instituta za arheologiju, zamjenica je bila mag. arh. Ana Konestra, a stručnu arheološku ekipu vodila je dr. sc. Ivana Ožanić Roguljić, također s Instituta za arheologiju. Stručnu su ekipu činile diplomirane arheologinje Klaudija Bartolić Sirotić i Gorana Kušić te student arheologije Luka Modrić. Studenti i srednjoškolci iz Crikvenice radili su na fizičkim poslovima i primarnoj obradi nalaza. Geodetsku dokumentaciju vodila je Kristina Turkalj, stručna suradnica Instituta za arheologiju.

Zapadni dio sjeverozapadnog sektora

Prošlogodišnja terenska istraživanja koncentrirala su se na sjeverozapadnom dijelu pomoćnog nogometnog igrališta (cca 500 m²) koji je tijekom istraživanja podijeljen na istočni (□ G, H, I 9-11) i zapadni (□ G, H, I 6-9) (sl. 1).

Cijeli navedeni prostor 2006. i 2007. preliminarno je istražen i tada su definirani najrecentniji slojevi **SJ 001** i **SJ 002**, sloj **SJ 004/056** te perimetralni zidovi ovog radioničkog prostora (sjeverni SJ 051, istočni SJ 052, zapadni SJ 047 i južni SJ

1 Projekt „*Sjeverno Hrvatsko primorje u kontekstu antičkog obrambenog sustava*“ odobren je od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH (br. projekta: 197-1970685-0683), i na njemu osim voditeljice sudjeluju suradnici dr. sc. Bartul Šiljeg, dr. sc. Ivana Ožanić Roguljić i mag. arh. Ana Konestra. Istraživanje u Crikvenici 2011. godine financirano je od Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Muzeja grada Crikvenice. Arheološko se istraživanje provodilo prema Zakonu o zaštiti kulturne baštine (NN br. 69/99, 15/03 i 157/03) i Pravilniku o arheološkim istraživanjima Ministarstva kulture RH (NN 30/05) uz nadležnost Konzervatorskog odjela u Rijeci i u suradnji s Gradskim muzejom Crikvenice i Pomorskim i povijesnim muzejom hrvatskog primorja.

Sl. 1 Crikvenica „Igralište“ 2011. Tlocrtni prikaz sjeverozapadnog dijela dosad istraživanog područja – područje ovogodišnjih terenskih istraživanja (izradila: K. Turkalj).

Fig. 1 Crikvenica „Igralište“ 2011. Layout of the northwestern part of the explored area – the area of this year's field research (processed by: K. Turkalj).

048, 049). Na kutu koji tvore zidovi **SJ 047** i **SJ 048** prijašnjih je godina također definirana zidana struktura bunara **SJ 044-046**, a u □ I 8, iznad **SJ 051**, suhozidna kamena struktura (**SJ 548-550**), obje iz neke recentnije faze.

Nakon poliranja **SJ 056** (glinasti sloj s ulomcima keramičke zaobljenih bridova) na cjelokupnoj sjeverozapadnoj površini, u □ H, I 7-8 (odnosno u zapadnom djelu, uz zid **SJ 047**) uklonjen je ovaj i slični, ali pjeskoviti **SJ 043**. Također je uklonjen i južni dio suhozidne struktura **SJ 548-550**. Nakon uklanjanja ovih slojeva, u □ I 7 na visini ▼1,78 m, uočen je sloj žbuke s dosta pravilnih ulomaka keramike (kockice) koji je određen kao **SJ 553**. Južnije, uočena je na visini ▼1,59 m struktura od spika vezanih vapnenom žbukom **SJ 557**, a između nje i zida **SJ 048** na istoj visini, sloj keramičkih ulomaka, mjestimice pravilnije uslojenih koji je određen kao **SJ 555**. Taj je sloj interpretiran kao podnica koju se može usporediti sa slojevima **SJ 005/025/076** koji tvore hodnu površinu i u drugim dijelovima radioničkog prostora.

Daljnijim radovima ustanovljeno je kako se **SJ 553** ne prostire južnije od **SJ 557** te kako se ispod njega, a na visini od ▼1,71 do 1,68 m javlja sloj vodootporne žbuke **SJ 554** čiji je on najgornji, destruirani dio. Interpretacija sloja **SJ 554** dvojbena je, odnosno mogla bi biti riječ o podnoj površini ili pak o podnici bazena, a navedena žbuka nanosena je u dvije faze na sloj keramičkih ulomaka. Sigurno je da ga struktura **SJ 557** omeđuje južno, zid **SJ 051** sjeverno, dok nije definirano njegovo protezanje u pravcu I-Z, posebno njegov odnos sa zidom **SJ 047**, koji bi, prema nekim naznakama, mogao biti recentniji od **SJ 554**.²

U □ H 7 istočno od zida **SJ 047**, a sjeverno od zida **SJ 048**, prati se prostiranje **SJ 555** do □ H 8 u kojem je na visini ▼1,67 m uočena zidana struktura od tegula i kamena **SJ 570** te slojevi keramičkih ulomaka **SJ 571, 572, 573**, koji se razlikuju od sloja **SJ 555** i međusobno i kompozicijom i frekvencijom ulomaka.

Dosad prikazana situacija upućuje na postojanje više faza prostorija, a koje su interpretirane kao prostori za obitavanje, ne samo zbog nalaza struktura zida i podnice (**SJ 554, SJ 557, SJ 570**), već i zbog vrste sitnih nalaza – staklo, igle, fibule, ulomci uvozne keramike tankih stijenki i sl. **SJ 570** očigledno je u

jednom trenutku određivao jedan od zidova ovog prostora, a slična je situacija uočena 2008. i 2010. godine na istočnom dijelu istraženog prostora, odnosno unutar „Sjeverne prostorije“. Odnose zidova **SJ 047** i **SJ 048** s navedenim prostorom bit će potrebno dodatno ispitati (sl. 1).

Istočni dio sjeverozapadnog sektora

U ovom dijelu koji je obuhvaćen □ G, H, I 9-11, a omeđen zidovima **SJ 051, 052** i **049**, radovi su također započeti poliranjem i uklanjanjem **SJ 056**. Isto je učinjeno i sjeverno od zidova **SJ 051** i **SJ 052** u □ H 11.

Najzanimljivija situacija uočena je upravo u tom sjevernom dijelu, gdje je na visini od ▼1,83 do ▼1,79 otkrivena zidna struktura **SJ 558** koja se nastavlja unutar sjevernog profila, paralelna je zidu **SJ 098** (uočen istočnije 2007. godine) a s obzirom na smjer prostiranja i nalaz urušenja **SJ 561** sjeverno uz zid **SJ 051**, možemo pretpostaviti da se nastavlja na **SJ 052**. Uz **SJ 558** definirano je i daljnje prostiranje sloja **SJ 004**, također uočenog prijašnjih godina, kao i žbuke **SJ 255**. Između urušenja **SJ 561** i novootkrivenog zida uočen je sloj položenih tegula **SJ 560** (sl. 2).

Južno od zida **SJ 051**, zapadno od zida **SJ 052** te sjeverno od zida **SJ 049** a unutar navedenih kvadrata, nakon uklanjanja sloja **SJ 056**, uočen je na cijeloj površini i to na visini od ▼1,75 m do ▼1,61 m sloj **SJ 562** – kompaktna i masna zemlja s ulomcima keramike, ali i kamenjem i šljunkom zbog kojih se i razlikuje od sličnog **SJ 004/056**. Dio kamenja i šljunka unutar ovog sloja zasigurno treba povezati sa **SJ 565**, odnosno slojem urušenja ogradnih/perimetralnih zidova čija je najveća koncentracija upravo uz **SJ 051** i **052**. Međutim, zbog prisutnosti kamenja i na drugim područjima te zbog kompaktnosti samog sloja, moguće je njegovo nastajanje uslijed niveliranja prostora nakon (?) prestanka rada radionice. Skidanjem ovih slojeva unutar □ G, H, 10 – 11 nisu uočene strukturalne promjene do visine od ▼1,38 m, gdje se pojavio sloj zapečene zemlje ljubičasto-smeđe boje u kojem je prisutna koncentracija gara i pepela, a koji je određen kao **SJ 574**. S obzirom na visinu nalaza i njegovu kompoziciju, ali i blizinu „Sjeverne peći“, **SJ 574** mogao bi upućivati na mjesto gdje se odlagao gar i lug nastao radom te peći, pogotovo ako uzmemo u obzir njene faze, od kojih je jedna zasigurno starija od uspostavljanja ceste koja se prostire između njenog zabatnog zida i **SJ 052** te se smješta među najranije aktivnosti unutar keramičarskog središta (sl. 1).

2 Napominjemo kako je još prijašnjih godina primijećeno da su zidne strukture **SJ 047** i **SJ 048** nešto drukčijeg tipa u odnosu na druge zidove radioničkog kompleksa (zbog toga je **SJ 048** i odvojen od **SJ 049** za kojeg se veže i koji se u istom pravcu proteže istočnije), a ove godine je ta činjenica dodatno potvrđena, iako još nije moguće interpretirati značenje te razlike.

Sl. 2 Crikvenica „Igralište“ 2011. Istočni dio istraživanog područja – nalazi zida SJ 558, urušenja SJ 561 i sloja tegula SJ 560 (snimila: A. Konestra).

Fig. 2 Crikvenica „Igralište“ 2011. The eastern part of the explored area – wall SU 558, collapsed layers SU 561 and tegulae SU 560 (photo by: A. Konestra).

Probna sondiranja na sjevernom prostoru pomoćnog nogometnog igrališta

Prvi sondažni iskop izveden je prilikom radova za temeljenje replike keramičarske peći izgrađene u sklopu projekta eksperimentalne arheologije, sjeverozapadno od prostora na kojemu su do sada vršeni arheološki iskopi te nekoliko metara od njegove ograde. Ove je radove pratila kustosica Muzeja grada Crikvenice arheologinja Tea Rosić. Na visini od ▼1,60 m uočena je zidana struktura koja se prostire u dva smjera (I - Z i S - J) tvoreći pravi kut. Struktura zida sastoji se od poluobrađenih kamenih blokova povezanih vapnenim vezivom koji tvore zid širine 0,55 m što ju čini istovjetnom s ostalim zidovima unutar dosad istraženog radioničkog prostora. Zbog ovog nalaza replika peći izmještena je sjevernije.

Drugi sondažni iskop, izveden također zbog potreba eksperimentalne arheologija, odnosno prikupljanja gline za izradu probnih predmeta, smješta se unutar □ M, N 17 – 18, tridesetak metara sjevernije od ograde tekućih iskopavanja lokaliteta a dodijeljen mu je naziv „SONDA I“. Unutar sonde I, na visini od ▼1,52 do ▼1,48 m, uočen je sloj uslojenih tegula **SJ 552** položenih na poravnati glineni sloj (sl. 3). Tegule su pravilno posložene tvoreći relativno ravnu površinu, međutim njihova kompozicija varira od kvalitetnih primjeraka do prepečenih ili nedovoljno pečanih škartnih ulomaka, što je potvrdilo korištenje materijala iz radionice i povezanost ovog nalaza s keramičarskom aktivnošću koja je potvrđena nešto južnije. Sitni nalazi iz sonde „I“ (antičko staklo i ulomci *terre sigillate*) također upućuju i na kronološku istovjetnost nalaza iz sonde i dosad istraženog radioničkog prostora.

Rezultati terenskih istraživanja provedenih na lokalitetu „Crikvenica – Igralište“ 2011. godine omogućili su definiciju novih prostorija (radioničkih?) i građevinskih struktura tipologije koja do sada nije bila poznata na ovom lokalitetu (vodootporna podnica) te utvrđivanje širenja jedne rane faze i u

sjeverozapadnom dijelu dosad istraženog perimetra (**SJ 574**). Nalazi sjeverno od zida **SJ 051**, ali i nalazi unutar dvije probne sonde upućuju pak na širenje radioničkih struktura sjevernije od dosad istraženog područja, što do sada nije bilo moguće sa sigurnošću ustanoviti – ni rezultatima geofizičkih istraživanja koja su ovdje provedena 2007. godine³, niti probnim sondama iz 2008. godine, koje očigledno nisu zahvatile dijelove antičke arhitekture, ali su dale naslutiti nastavak prostiranja ceste. Ovaj nalaz omogućava razmišljanje o trodijelnoj organizaciji prostora radionice (po uzoru na galske i radionice sjeverne Italije), što bi značilo da je prostor dosadašnjih istraživanja njen središnji dio, a druge bi dijelove trebalo očekivati sjevernije, što je ove godine i potvrđeno, no vjerojatno i južnije.

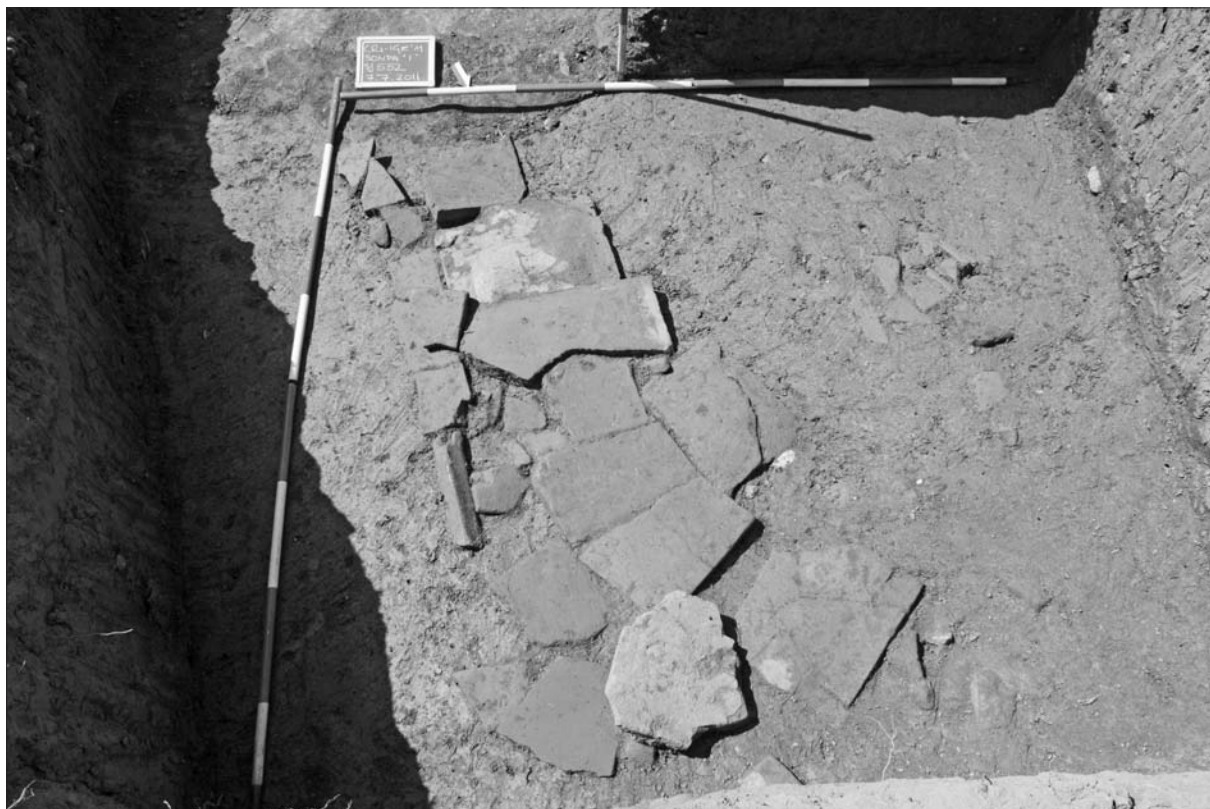
Osim terenskoga rada, veliki dio ovogodišnjih istraživanja odrađen je i na materijalu, a vodila ga je dr. sc. Ivana Ožanić Roguljić koja je za svoju doktorsku disertaciju izradila tipologiju crikveničke keramike te je za potrebe svog istraživanja provela i detaljniju obradu nalaza iz peći **SJ 103** u kojoj je sudjelovala i stručnjakinja za antičku keramiku Eleni Schindler Kaudelka iz Graza. Tim koji je radio u čuvaonici nastavio je pranje i primarno sortiranje keramike iz istraživanja 2009. i 2010. godine te detaljno sortiranje nalaza zapune velike peći „Ignacije“. Sav keramički materijal izbrojen je, izvagan i sortirani prema funkciji i morfologiji, podaci su upisani u računalno, a nalazi pohranjeni u čuvaonici.

Rezultati projekta eksperimentalne arheologije tek će biti sustavno obrađeni, a preliminarno su izneseni na međunarodnom kolokviju „Rimske keramičarske i staklarske radionice. Proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru. Tema: eksperimentalna arheologija“.⁴

Posljednji dio ovogodišnjih istraživanja obuhvatio je pre-

3 Rezultati ovih istraživanja kao i problemi koji su se javili tijekom njihove interpretacije izneseni su u Mušić 2007. i Lipovac Vrkljan, Šiljeg 2010.

4 G. Lipovac Vrkljan, I. Jurić i T. Rosić iznijele su tijekom gradnje replike rimske keramičarske peći prema projektu ing. Z. Kuzmića, dok je ing. I. Novosel predstavio termodinamička mjerenja rada replike peći.

Sl. 3 Crikvenica „Igralište“ 2011. Sonda „I“ sa slojem tegula SJ 552 (snimila: A. Konestra).

Fig. 3 Crikvenica „Igralište“ 2011. Probe „I“, layer of tegulae SU 552 (photo by: A. Konestra).

liminarnu analizu materijala pohranjenog u muzejskim čuvao-nicama, privatnim zbirnama te nalaza s arheoloških istraživanja obližnjih područja (kao i nekih lokaliteta sjeverne Dalmacije) kako bi se izvidjela prisutnost crikveničkog materijala⁵, a zbog rekonstrukcije areala rasprostranjenosti proizvoda crikveničke keramičarske radionice.

Sl. 4 Crikvenica „Igralište“ 2011. Replika rimske keramičarske peći tijekom prvog eksperimentalnog paljenja (19.07.2011.) (snimila: K. Bartolić Sirotić).

Fig. 4 Crikvenica „Igralište“ 2011. A replica of a Roman ceramics kiln during the first experimental firing (July 19th 2011) (photo by: K. Bartolić Sirotić).

5 Ova je tema, što se tiče podvodnih nalaza, obrađena u Radić Rossi 2011. U sklopu ovogodišnji istraživanja izdvajamo nalaz cjelovite crikveničke amfore ravnog dna s lokaliteta Kurilovo pored Omišlja na otoku Krku.

Literatura

- Lipovac Vrkljan, G. 2005, Crikvenica - Igralište, zaštitno probno istraživanje tijekom 2004. godine, *Annales Instituti Archaeologici*, I, 73–76.
- Lipovac Vrkljan, G. 2007, Otkriće lokalne rimske keramičarske radionice u Crikvenici, *Annales Instituti Archaeologici*, III, 83–87.
- Lipovac Vrkljan, G. 2011, Crikvenica – *Ad turres*, prošlogodišnje otkriće još jedne rimske keramičarske peći na lokalitetu „Igralište“, *Annales Instituti Archaeologici*, VII, 88–92.
- Lipovac Vrkljan, G., Šiljeg, B. 2008, Istraživanje lokaliteta Crikvenica-Igralište 2007., *Annales Instituti Archaeologici*, IV, 88–92.
- Lipovac Vrkljan, G., Šiljeg, B. 2009, Crikvenica „Igralište“- rezultati treće godine sustavnih istraživanja lokalne rimske keramičarske radionice, *Annales Instituti Archaeologici*, V, 108–112.
- Lipovac Vrkljan, G., Šiljeg, B. 2010, Crikvenica – *Ad turres*, rezultati četvrte godine sustavnih arheoloških istraživanja rimske keramičarske radionice na lokalitetu „Igralište“ *Annales Instituti Archaeologici*, VI, 70–76.
- Mušič, B. 2007, *Poročilo o geofizikalni raziskavi*, Crikvenica (april 2007), elaborat, Ljubljana.
- Radić Rossi, I. 2011, Brodski tereti krovne opeke i proizvodi radionice Seksta Metilija Maksima u jadranskom podmorju, in: *Rimske keramičarske i staklarske radionice. proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru. Zbornik 1. međunarodnog arheološkog kolokvija, Crikvenica 23. – 24. listopada 2008*, Crikvenica, 2011, 19–30.

Summary

During 2011 systematic archaeological excavations at the site "Igralište" in Crikvenica the northwest area of the site was investigated (about 500 m²) on which, in previous years, only the youngest stages were indicated. In the western part of this area new walls and floor structures were discovered, which indicate the existence of several phases and can be interpreted as residential area. In the eastern part of the north-western workshop space, the area surrounding the Roman road was explored, and the spreading of the wall structure that was thought to be the northern boundary of the workshop was established. Additional indications of the spreading of the workshop to the northern part of the auxiliary football field are found in two test probes in which the architecture from Roman times was established.

This year's work on the research of the workshop complex of Sextus Metilius Maximus was complemented by the preliminary and detailed interpretation of the findings, by the analysis of the distribution of products of the workshop in accordance with findings from other sites and by the experimental archeology project. International scientific colloquium held in October in Crikvenica (organized as part of this project in collaboration with the Museum of Crikvenica) was an opportunity to present the findings to the wider scientific community and also to confirm, or verify, the present knowledge about the examples from similar sites.